

Сас Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Полтавського інституту економіки і права ВНЗ ВМУРоЛ „Україна”

Використання досягнень соціології, менеджменту, педагогіки у розвитку інноваційних процесів соціальної сфери.

Сучасний етап розвитку соціальної роботи в Україні характеризується відходом від уніфікації, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії і практиці обслуговування в соціальній сфері. Одним із джерел розвитку інноваційних процесів в соціальній роботі є адаптування, запозичення, використання розробок і досягнень суміжних наук, таких як соціологія, педагогіка, менеджмент, тощо.

Нами проаналізовані відповідні роботи В.Г.Городяненка, Р.К.Мертонна, О.О.Яременко з соціології; Т.В.Семигіної в галузі соціальної роботи; В.О.Василенко, В.Г.Шматко, Л.М.Димитрової з інноваційного менеджменту; Н.Є.Мойсеюк, Н.Р. Юсуфбекової з педагогіки.

У соціології поняття інновацій пов'язується з соціальними змінами, які відбуваються на основі важливих відкриттів і нововведень. Поняття „інновація” ввійшло в науку ще у XIVст. і вживалось при вивченні змін у культурі на протигагу поняттю „традиція”. Тепер нововведення розглядається як певна стадія процесу соціальної зміни. Інноваційна тематика в основному розглядається у межах змін в організації(зокрема, соціології організації). Інновація розуміється як комплексний процес створення, поширення, та використання нового практичного засобу(нововведення) для задоволення людських потреб, а також пов'язані з цим нововведенням зміни в соціальному середовищі.[1].

Інновація – не тільки відкриття, а і його впровадження. Саме воно спричиняє суттєві зміни в суспільному житті. Не всі інновації однозначно

сприймаються суспільством. Різним буває їх термін втілення у життя, яке відбувається шляхом дифузії – передачі інноваційних рис і зразків поведінки від однієї групи до іншої як в середині певного суспільства, так і за його межами.

Інновації є соціокультурним процесом, що вносить у суспільне життя нові культурні зразки. Вони можуть не тільки приєднуватись до існуючих зразків, а й витіснити їх.

У практиці соціальної роботи поняття „інновація” вживається на противагу рутинним соціальним технологіям. Інноваційні соціальні технології – це нетрадиційні засоби практичної діяльності, які спрямовані на створення матеріально – фінансових нововведень у системі соціального захисту населення, які викликають якісні і кількісні зміни у різних сферах життєдіяльності громади[2]. На відміну від інноваційних, рутинні технології характеризуються традиційними методами впливу і часто – густо використовуються як локальні, не пов’язані між собою новації в рамках професійної діяльності соціального працівника. Вони базуються на принципах цільового управління, що передбачає завчасно спланований кінцевий результат вирішення поточних проблем клієнта, груп, верств населення, застосування відповідних методів щодо його досягнення. Тому рутинні технології, як правило, не забезпечують довгострокових змін, а лише підтримують мінімальний рівень життєзабезпечення нужд жителів громади на протязі певного часу.

Сьогодні, впровадження інновацій має на меті принципову зміну цілей: роботу не за наслідками, а можливі напрямки упередження негативних соціальних явищ. Це вимагає проведення відповідних соціальних досліджень. Найважливішими функціями будь – якого соціального дослідження є: діагностична – огляд стану соціального об’єкта під час дослідження; інформаційно – контрольна – аналіз інформації про соціальний об’єкт і його оточення з метою встановити її достовірність та внести відповідні корективи, якщо інформація має викривлення; прогностична – виявлення можливих станів соціального об’єкта в коротко -, середньо -, та довготерміновій перспективі та можливих сценаріїв досягнення об’єктом таких станів; проєктивна – розробка

рекомендацій з тематики дослідження соціального об'єкта для соціального проектування та прийняття управлінських рішень. Метою соціального дослідження може бути: встановлення відповідності між діяльністю органів державної влади та інших соціальних інститутів, з одного боку, і соціальними інтересами окремих груп населення та завданнями соціальної політики, з іншого боку; а також формування пропозицій щодо досягнення цієї необхідної відповідності. Соціальне дослідження забезпечить оцінку потреб в існуючих соціальних послугах, а також бачення замовників і надавачів послуг, менеджерів соціальної сфери, фахівців, що розробляють політику та приймають рішення, як ці потреби можуть бути задоволені в межах сучасної системи надання соціальних послуг.[3] Професійно проведене соціальне дослідження дозволить за допомогою об'єктивних показників та критеріїв обґрунтувати на що треба вплинути, що треба змінити, чого треба досягти та які показники будуть про це свідчити, які заходи потрібно запланувати, які форми та методи будуть найбільш адекватними та ефективними в кожному випадку.

У менеджменті основна увага надається розробці стратегії інновацій і заходів, спрямованих на їх реалізацію. „Інноваційний менеджмент” – це сукупність визначених організаційно – економічних методів і форм управління всіма стадіями і видами інноваційних процесів підприємств і об'єднань з максимальною ефективністю. Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості і кількості продукції, появи нових товарів і послуг. У ринкових умовах, інновації охоплюють всю економіку, включаючи продуктивні сили(засоби виробництва, навчання працівників) і виробничі відносини(форми і методи управління, поділу, спеціалізації і кооперації праці).

Специфіка інноваційного менеджменту полягає в особливостях управління інноваційним потенціалом, що наявний в тій чи іншій організації, у рамках функціональних аспектів управління(планування, організація, мотивація, контроль і т.п.).[4]

Суспільство, яке певною мірою є соціально орієнтованим, має спеціально створені структури, які тією чи іншою мірою займаються соціальним захистом

різних верств населення, його різних вікових і статусних груп. Всі ці структури, починаючи з міністерств і відомств, і закінчуючи різноманітними недержавними фондами, товариствами, осередками, попри всю свою несхожість і різноплановість, мають ряд спільних рис і ознак. Будь яка структура, яка веде соціальну роботу, підпадає під дефініцію колективного суб'єкту діяльності, соціальної системи, яка об'єднує, координує і скеровує поведінку людей(соціальних груп) у процесі спільної діяльності. Організація будь – якого рівня являє собою соціальне утворення, свідомо координоване в певних межах, що функціонує на відносно постійній основі для спільної мети.

Стосовно організацій, метою яких є „проблемна людина”, які безпосередньо і опосередковано займаються соціальною проблематикою, соціальною роботою успішно і ефективно може бути застосований практично весь методологічний інструментарій напрацьований протягом тривалого часу управлінською наукою. Відтак, комплекс законів, закономірностей, принципів, методів управління так само працює у сфері соціальної роботи, як і в інших сферах суспільної діяльності.[5]

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого – педагогічної науки в практику. Результатом інноваційних процесів слугує використання теоретичних і практичних нововведень, а також тих, що утворюються на межі теорії і практики. Учитель може виступати автором, дослідником, користувачем нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Управління інноваційним процесом передбачає аналіз і оцінку введених учителем педагогічних інновацій, створення умов для їх успішної розробки і застосування. Водночас керівники навчального закладу проводять цілеспрямований відбір, оцінку, й застосування на практиці досвіду колег, нових ідей, методик, запропонованих наукою.

Інноваційні процеси є механізмом інтенсивного розвитку соціального обслуговування населення і розвитку суспільства в цілому. Інновації

функціонують на рівнях створення, освоєння і втілення. Дослідниками сформульовано ряд законів перебігу інноваційних процесів[6]:

- закон необоротної дестабілізації соціального середовища. Сутність його полягає в тому, що будь – який інноваційний процес вносить у соціальне середовище необоротні зміни; ціннісна система, що існує, починає руйнуватися і потребує деякого часу для створення нової системи на базі нових елементів або асиміляції старої;
- закон обов'язкової реалізації інноваційного процесу; будь – який соціально значущий інноваційний процес рано чи пізно, стихійно або свідомо повинен реалізуватися;
- закон стереотипізації соціальних інновацій; будь – яка інновація поступово перетворюється у звичні поняття і дії, отримуючи статус стереотипної.

Ці закони обумовлюють і певні етапи функціонування інновацій. На першому етапі інновація сприймається як чужорідний елемент, часто викликає різку протидію, здається прожектерством. З часом інновація перевіряється практикою, набуває масового визнання. На останньому етапі новий підхід до соціального обслуговування населення стає відомим і входить до системи роботи закладів і організацій соціального обслуговування.

Література

1. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/За ред. В.Г.Городяненка. –К.: Видавничий центр „Академія”, 2003р.- 560с.
2. Інновації у соціальних службах: Навчально – методичний посібник/ Семигіна Т.В., Покладова В.В., Грига І.М. та ін. – К.: Університетське видавництво „Пульсар”, 200. -168с.
3. ЯременкоО.О. Соціальні дослідження як інструмент обґрунтування соціальних програм та проектів./Соціальна робота в Україні на початку ХХІстоліття: Проблеми теорії і практики: Матеріали доповідей на міжнародній наук. – практ. конференції 29 – 31 жовтня 2002року. Частина перша. К.,2002р. – С.137 – 142.
4. Василенко В.О., Шматко В.Г. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. За ред. В.О.Василенка. – К., ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440с.

5. Димитрова Л.М. „Кліше” і „алгоритм” в соціальній роботі. /Соціальна робота і практика: Тези доповідей у часників 111 Міжнародної науково – практичної конференції(20 – 21 травня 2004р.). – К.: ІВЦ „Видавництво „Політехніка”, 2004. – С.6 – 7.

6. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики: Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании. – М., 1991г. – 345с.